

Hozzászólás az Árelenőrzés Országos Kormány- biztosának 56.000/1941. Á. K. számú rendeletéhez.

Írta: Rónai György

Közel 3 évig: 1939. január 1-től mult évi október hó 23-ig mint komolyan érdekelt fél, élénken résztvettem Németországban a főleg hadiszükségletet biztosító faforgalom lebonyolításában és mint egy bécsi detail-üzlet vezetője az ottani fakereskedelemben. Ez alatt az idő alatt nemcsak a fa forgalmát és árát szabályozó rendeletek halmazát kellett megismernem és megtanulnom, hanem a fűrészárú minősítését és osztályozását is el kellett sajátítanom.

Ezekre a németországi tapasztalatokra való hivatkozással legyen szabad a címben megjelölt rendelethez és annak egyes pontjaihoz hozzászólanom.

Az erdőgazdaság jövedelmezőségének, a fakereskedelem cselekvőképességének és az ország faellátásának a biztosítása érdekében — úgy vélem — *kötelességem* egy sokban utánczott országban szerzett tapasztalataimat a köz rendelkezésére bocsátani.

Kérem az illetékeseket, fogadják ilyen meggondolásból jóakarattal és szívesen fejtegetéseimet.

Ezek előrebocsátása után lássuk az idézett rendelet legfontosabb intézkedéseit.

I. Termelői árak Fűrész-áru. Az 56.000/1941. Á. K. rendeletben az I—V. sz. kimutatások most már Magyarországon is egy „legmagasabb átlagártól függetlenül” *méret és minőségi osztályok* szerint állapítják meg a vagontételekben történő eladásokra vonatkozóan a budapesti legmagasabb *leadóállomási*, az ebből állapítandó legmagasabb *feladóállomási*, illetve legmagasabb *fűrészüzemi* termelői árakat.

Ez az árszabályozás — bár a rendelet ezt sehol sem említi — *párhuzamosan szélezett fűrészárúra* vonatkozik. Mivel szélezetlen, vagy kúposan szélezett áru is kerülhet a piacra, *jó lene az ilyen fűrészáru árát is rendeleti úton szabályozni.*¹

Örömmel üdvözlöm ezt az átlagos eladási ártól függetlenített *minőségi és méretosztályok* szerinti ármegállapítást. A fa minősítése és minőségi értékelése nélkül gondos és gazdaságos faanyaggazdálkodás nem is lehetséges.

A fa méreteiben, szerkezetében és vegyi összetételében a legérdekesebb, felhasználhatóságában s így értékében a legváltozatosabb anyagok közé tartozik. Észszerű felhasználása és kezelése éppen ezért széleskörű szakértelmet kíván. A hozzánemértés helyrehozhatatlan bűnt követhet el rajta, amit megakadályozni első-

¹ Németországban a kúposan szélezett áru ára 5%-kal kisebb, mint a párhuzamosan szélezett árué. A szélezetlen fűrészáru ára pedig megadott legkisebb és egy előírt átlagos szélesség mellett 10%-kal kisebb, mint a párhuzamosan szélezett árué.

rendű közgazdasági érdek. Ahol ezt a közérdeket komolyan veszik, már törvényes intézkedésekkel akadályozzák meg a fának értékén aluli felhasználását. Németországban szigorúan tilos pl. a lemez-(furnir) rönkök felfűrészélése, tilos a celluloze-(papír-)fa, a műhasáb feltüzelése, a felforgácsolást elkerülendő most beszüntetik a faragott épületfa termelését is, stb.

A fűrészárú minősítése, bármilyen világosan és szabatosan is írjuk körül az egyes minőségek kívánalmait, hosszas gyakorlatot igényel és egykönnyen el nem sajátítható. Éppen ezért a kisebb fűrészüzemekről nem is lehet megkívánni, hogy a fűrészárú minőségi osztályozásához egyhamar hozzászokjanak és azt kifogástalanul végezhessék.

Ezért a kisebb üzemi fűrészeknek — épúgy, mint az Németországban történt — meg kellene engedni, hogy még egy minőségben, az úgynevezett „pengehulló“ vagy „osztályozatlan“ minőségben is szállíthassák a fűrészárút a nagykereskedőknek (nem a fogyasztónak!), mégpedig egy a vevővel közösen megállapítandó áron. Ez az ár a IV. osztályú épületi áru ára és a *Gm.* és *Rgm.* áru ára között mozoghat. Ezzel az intézkedéssel elejét vehetjük annak, hogy a minősítésben nem járatos fűrészek a rosszul minősített áru értékesítésében értékelési nehézségekkel legyenek kénytelenek megküzdni.²

6. §. A méreti elosztásnál nem tartom helyesnek a 6. §-nak azt a megállapítását, hogy az eladó, ha lábhosszméretben termeli áruját a vevő nem akarja átvenni, illetve annak szállítását kizárja, 5%-os felárat számíthasson a *normál* méretű áruja után. Nem megokolt ugyanis, hogy ha valaki lábhosszméretben is termel árut, ezzel a ténykedésével a *normál* árujáért 5%-kal többet követelhesen. Véleményem szerint helyesebb lenne ilyen esetben inkább a nem keresett lábhosszméretű áruk árát csökkenteni.

Nem találom szerencsésnek a szélességi előírást sem. Németországban és vele együtt a többi szárazföldi európai országokban a fenyőfűrészárúnál minden vastagsági osztályban 8—17 cm-ig terjed a *keskeny* áru és 18 cm-nél kezdődik a *széles* áru. Ettől az európai szokványtól eltérni már csak azért sem tanácsos, mert ez a nemzetközi piacon mind az árösszehasonlítás, mind az áru-elemzés szempontjából nehézséget és ellentéteket okoz és idővel minden bizonnyal csak hátrányára válik a hazai fűrészárú külföldön való értékesítésének.

7. §. A vastagsági felárak megállapításánál pedig a mai viszonyok között meggondolandónak és következményeiben veszélyes-

² Németországban az 1000 m³-nél kisebb teljesítményű fűrészeknek is megengedték az osztályozatlan fűrészárú eladását. Ennek a fűrészanyagának az osztályozása a kereskedelmi telepeken történik, mert a fogyasztónak csakis a *minősége szerint osztályozott és megjelölt árut szabad eladni.*

nek tartom azt, hogy a 24 mm úgynevezett „hüvelyk“-áru ára — a németországi előírással megegyezően — a legolcsóbb lehessen és hogy a 40 és 50 mm-es palló ára 3, illetve 4 pengővel magasabb legyen, mint a leginkább használt és keresett 24 mm-es deszka ára.

Békében a deszkák és pallók ára és ezeknek egymáshoz való viszonya a kínálat és kereslethez képest alakult ki és a fűrészüzemek a kereslethez viszonyított arányban termeltek deszkát és pallót.

Manapság azonban, amikor minden méretben és minőségben áruhiány van és a fűrésznek nem okoz gondot bármilyen árujának az eladása, egészen másképp áll a helyzet. A fűrész a kereslettől függetlenül csak az elérhető legmagasabb árra van tekintettel és azt a méretet fogja vágni, amelynél a legnagyobb kihatatal, a legkisebb munka- és erőszükséglet mellett legjobban találja meg a számítását.

Azt hiszem, nem kell bővebben megokolnom, hogy a fenti árelőírás ellentétben áll a vastagabb méret előállításánál előforduló munka- és erőszükséglettel és a mai viszonyok között odavezet, hogy minden okszerűen dolgozó fűrész lehetőleg csak pallót fog kevesebb költséggel, fáradsággal és vesztéssel előállítani különösen akkor, ha biztos abban, hogy ezért a kevesebb munkáért és kisebb erőkifejtésért még többet is kap. A mai rendkívüli kereslet mellett ez az árszabályozás teljesen szakszerűtlen és következményeiben igen veszélyes. Ezt mutatja Németország példája, ahol csak kényszerintézkedésekkel lehetett elérni, hogy a fűrészek „hüvelykes“ deszkát is termeljenek és ebben a méretben még így is katasztrófális hiány állott be.

Hogy mi is oda ne jussunk, — ne kövessük ezt az utat, hanem ettől eltérően ne emeljük, hanem csökkentsük a 38/40, valamint 48/50 és az ennél esetleg még vastagabb palló árát a 24 mm-es deszka árához képest 3-4 pengővel.

Nem akarom itt kutatni, mi vezette a német árszabályozók gondolkodását és számításait, amikor nagyobb árat adtak a vastag pallónak, mint a deszkának. Lehet, hogy a vastagabb rönkön nagyobb áraból indultak ki, de bármi volt ennek az intézkedésnek a rúgója, a gyakorlati élet bebizonyította, — ami egészen természetes is, — hogy a fűrészüzemek a mai kereslet és az előírt legmagasabb ár mellett nem fognak nagyobb munkaköltséggel deszkát termelni akkor, ha kevesebb erővel és munkával előállított pallóért a mindent felvevő piacon többet kapnak.

Ami továbbá az egyes minőségi választékok árainak egymáshoz való viszonyát illeti, rá kell mutatnom arra, hogy a léc és heveder 115 P-ös ára túlságosan alacsony és javasolom, hogy az I. o. léc ára legalább 142 P, a bélmentes, vagy átvágott belül asztados heveder pedig 140 P legyen. A II. o., illetve az építőáru minőség ennél 15—20 P-vel olcsóbb lehet.

Gondoljunk csak arra, hogy a 18/50 és 24/50 mm-es lécc előállítására már méreténél fogva is sokkal több munkát ad, mint a deszka, vagy palló és éppen ezért — ha melléktermék is — semmiképpen sem megokolt, hogy alacsonyabb ára legyen, mint a III. C. minőségű deszkának vagy a fűrészelt gerendának. Ugyanez áll a bél nélküli heveder árára vonatkozóan is. Mind a két választéknak az ára a német árszabályzatban jóval magasabb az építőanyag (ott III. oszt.) áránál.

Véleményem szerint ezzel kapcsolatban nagyobb árkülönbséget kellene adni a 12/48 méretű léccnek is.

A hornyolt és gyalult keskenyárúnak, a kész hajópadlónak az ára is túl alacsony. A hornyolást és gyalulást véleményem szerint nem lehet 5 P-vel elvégezni. Ez a békében is 8—10 P-be került.³

Kívánatos és megokolt lenne továbbá, hogy az előrevágással előállított egyenlően széles deszka és palló ára — ha a vevő ilyet kíván — már 3 m³-nyi mennyiség eladásánál 2—3 pengővel magasabban lenne megállapítható, mint az éles vágásból termelt és így szélességében változó deszka, vagy palló ára.

Ami végül a legmagasabb árak nagyságát illeti, ehhez a legfontosabb kérdéshez a hazai viszonyok kellő ismerete nélkül még nem tudok hozzászólni. Csak annak a meggyőződésnek és tapasztalatomnak adok kifejezést, hogy minden árszabályozás és állományrögzítés rövid életű, múlékony jellegű intézkedés marad, ha nem terjed ki az illető áru áralakulását befolyásoló összes tényezők szabályozására, illetve rögzítésére. Ha valahol, különösen a fűrészáru árára vonatkozóan áll ez, amely — tudjuk — hatványozott függvénye a munka- és fuvarbér nagyságának.

Amíg tehát az erdő- és fagazdaságban a munka- és fuvarbéreket nem sikerült szabályozni, illetve rögzíteni, mindenféle fűrészáru-árszabályozás csak ideiglenes lehet, mert ráfizetésből még az erdőbirtokos, vagy fűrészés sem tud megélni.

II. Bevallom, hogy kissé meglepőnek és megokolatlannak találom a rendelet 11. §-ában foglalt előírást sem. Úgy látszik, ez az előírás az ipari jogosítványt szerzett nagykereskedelemnek az áruforgalomból való kiküszöbölését célozza. Mert ha az ilyen nagykereskedő a vagonkételek szerinti eladásnál csak a feladóállomáson felszámítható legmagasabb termelői árakat követelheti és számítását csak arra a „rabatt“-ra építheti, amelyet a vételnél az eladónak kell neki adnia, akkor ez az intézkedés oda vezet, hogy a fűrészés, illetve a termelő eladó inkább másnak, nagyobb építőcégeknek, illetve nagyobb fogyasztóknak adja el az áruját. Félek,

³ Németországban 8—10 RM-ot számítanak erre a munkára s a kész hajópadló árát 1 m²-re vonatkozóan a vastagság szerint változóan állapították meg.

hogy ez a fajta intézkedés a közellátás és a faforgalom biztosítása szempontjából hátrányos következményekkel fog járni.

Ilyen intézkedés még Németországban sem sújtja a közvetítő kereskedelmet, sőt ezt ott is fontos nemzetgazdasági tényezőnek tekintik. Csupán a lánckereskedelemnek vetettek gátat azzal, hogy maximálták a fűrészárúnak a kereskedelmi árát is, amely vagon-tételű eladásoknál 6—8%-al magasabb a fűrészüzemi, illetve termelői árnál.⁴

Mivel a közvetítő kereskedelem az egész világon az árú forgalmának s ezzel a közgazdaságnak igen fontos tényezője volt és marad, ezért javaslom a hazai faforgalom lebonyolításában is: biztosítsunk ennek a közgazdasági tényezőnek — a németekhez hasonlóan — korlátok közé szorított szerepet, mondjuk pl. úgy, hogy csak 6—8%-os, vagy akár választékként külön megállapítandó x pengő felárat számíthasson az 56.000/1941. Á. K. rendeletben megállapított vagon-tételű termelői árhoz. Ezek az árak lennének azután a nagykereskedelmi árak.

Ezekhez az árakhoz alakulhat azután a telepes kiskereskedők fogyasztói ára.

*

Anmerkungen zur Verordnung No. 56.000/1941. A. K. des Landes-Preiskommissars. Von Gy. Rónai.

Verf., der fast 3 Jahre lang in einer Wiener Holzgrosshandlung tätig war, nimmt auf Grund seiner in Deutschland erworbenen Erfahrungen zur neuen Preisbildungs-Verordnung für inländisches Nadel-schnittholz Stellung. Er schlägt gewisse Änderungen vor, da z. B. der nach deutschem Muster höher angesetzte Preis der Pfosten und Bohlen seiner Ansicht nach auch in Ungarn einen Mangel an 24 mm starken Brettern herbeiführen würde.

Für den Handel wird bei Lieferungen vom Arbeiterbetrieb an den Verbraucher in Mengen von über 20 m³ ein Preiszuschlag von 6 bis 8 v. H. verlangt.

*

Observations sur l'ordonnance no 56.000/1941 du Commissariat des Prix. Par Gy. Rónai.

Suggestions — basées sur l'expérience recueillie en Allemagne — concernant la réglementation des prix des produits de scierie des bois conifères.

*

Remarks on Order No 56.000/1941. A. K. By Gy. Rónai.

— On the basis his own observations in Germany the author suggests certain amendments of the price-regulation of pine sawing wood.

⁴ Ezt a vagon-tételre, illetve 20 m³-nél nagyobb mennyiségre vonatkozó kereskedelmi felárat az egyes választékokra márkában rögzítették és az első osztályú hajópadnál, a padló vastagsága szerint m²-ként 0.08—0.15 RM-t, a bányaszéldeszkánál fm-ként 0.001 RM-t tesz ki. 5—20 m³ eladásánál a kereskedő 20%, a fűrészüzem 80% felárat számíthat fel a fogyasztónak. 5 m³-nél kisebb mennyiség eladásánál 25. ill. 15% felárat számíthat a kereskedő, ill. a fűrész. Egy 1/2 m³-nél kisebb mennyiség eladásánál még ezenfelül további 10% felár fel-számításának van helye.